

Lappalaiskoirilla esiintyviä sairauksia

Tulostettu sivulta: <http://www.paimensukuinen.fi/terveys/terveys.htm>

Alla on lueteltuna tunnettuja perinnöllisiä sairauksia ja vikoja. Yleensä periytyminen tapahtuu piilevästi (resessiivisesti), eli sairauden kantajayksilöä ei voi tunnistaa sen ulkoasun perusteella. Toistaiseksi vain muutama sairauteen on olemassa geenitesti, jolla kantajuuden voi selvittää etukäteen.

Jokainen vastuunsa kantava kasvattaja käyttää siitokseen vain terveiksi todettuja yksilöitä. Mutta piilevien sairauksien kohdalla voi käydä niin, että risteytetään kaksi koira, jotka molemmat kantavat samaa sairastaipumusta, jolloin voi syntyä sairas tai sairastuvia yksilöitä.

Usein periytyvät sairaudet puhkeavat vasta, kun koira on jo ohittanut nuoruusiän. Ostaja ostaa pennun periaatteessa aina siinä kunnossa, kuin se luovutushetkellä on. Kasvattajan kanssa kannattaa sopia tarkkaan, mistä mahdollisista sairauksista korvauksen voi saada jälkikäteen.

SILMÄSAIRAUDET ja KEHITYSHÄIRIÖT

Katarakta (posterior polaarinen, kortikaalinen) = harmaakaihi sisältää useammanlaisia näkökykyä haittaavia sairauksia linssissä, linssin läpinäkyvyys häviää osittain tai kokonaan. Muutoksia todetaan yleensä molemmissa linseissä. Jos linssit samentuvat täysin, sokeutuu koira samalla. Harmaakaihi kehittyy useimmiten aikuisiällä. Sairasta koira ei saa käyttää jalostukseen.

PRA = verkkokalvon asteittainen surkastuma, joka periytyy resessiivisesti. Kantajat ovat ilmiänsuhtaan PRA:n suhteen terveitä. Sairailla yksilöillä näkö rupeaa heikkenemään asteittain verkkokalvorappeuman edetessä, ensimmäisenä oireena on hämäräsokeus. Sairailla koirilla voidaan silmän sähköisessä tutkimuksessa ERG:ssä havaita muutokset jo ennen verkkokalvomutoksia.

prcd-PRA on ainoa PRA:n muoto, joka voidaan geenitestata vanhemmilta jo ennen astutusta. Jos toinen vanhempi on terve, pennut voivat olla korkeintaan kantajia, eivätkä itse siis sairastu. Tämä ei vielä poista mahdollisuutta sairastua toiseen PRA:n muotoon. Sairasta koira ei saa käyttää jalostukseen.

RD = verkkokalvon vajaakehitys on synnynnäinen silmän kehityshäiriö, jossa on eri vakavuusasteisia häiriöitä, lievästä paikallisista verkkokalvon poimuista sokeutta aiheuttaviin suuriin muutoksiin (merkitään lyhenteillä MRD lievä, GRD keskivaikea tai TRD vaikea). Nämä muutokset voidaan todeta jo pennuilla. Jalostukseen ei suositella GRD eikä TRD asteikon koiria.

PHTVL/PHPV = sairaus, jossa linssin ja silmänpohjan välinen sikiökautinen verisuoni ei ole normaalisti surkastunut. Sairaudessa on eri asteita pienistä kauneuspilkuista sokeutta aiheuttaviin muutoksiin. Sairaudesta annetaan lopullinen lausunto aikuiselle koiralle. Muutosten vakavuus arvioidaan asteikolla 1-6, vain 1 asteen luokituksen koiria suositellaan jalostukseen.

PPM = iriksen I. värikalvon kehityshäiriö, jossa mustuaisen avautuminen ei ole ollut täydellistä vaan värikalvolta lähtee rihmoja joko linssiin, sarveiskalvoon tai toiseen kohtaan värikalvoa. Muutokset ovat lieviä, eivätkä aiheuta yleensä oireita. Ei estä jalostuskäyttöä.

LUUSTON KEHITYSHÄIRIÖT

Jalostukseen suositellaan käytettäväksi A-C lonkkaisia koiria.

Patellaluksaatio = Polvilumpion sijoiltaanmenolla tarkoitetaan tilannetta, jossa polvilumpio siirtyy pois paikaltaan – lähes poikkeuksetta polven ulkosivulle. Polvilumpion sijoiltaanmeno on tavallisin kasvuikäisen polvivamma, joka voi johtaa merkittävään toimintakyvyn muutokseen. Hoitomuotona usein leikkaus. Sairaita koiria ei suositella jalostukseen.

Lonkkaniveldysplasia ja Kyynärniveldysplasia = (lonkkanivelen /kyynärnivelen kehityshäiriö) ja muut luuston kehityshäiriöt, jotka tutkijoiden mukaan ovat osin perinnöllisiä, osin hankittuja ja joiden vaikeusasteet vaihtelevat. Yleensä ne eivät vaikeuta normaalia elämää, paitsi hyvin vaikea-asteisena, jolloin ne saattavat aiheuttaa kipuja ja vaatia leikkausta.

Osteogenesis imperfecta on resessiivisesti periytyvä luuston sairaus, jolle on ominaista hauraat luut, luuston epämuodostumat ja löysät nivelet. Lappalaiskoirilla esiintynyt taudin muoto on hyvin kivulias ja tulee esiin jo ennen pennun luovuttamisikää, jolloin pennut kuolevat nuorina tai joudutaan lopettamaan. Kantajuutta ei vielä voida geenitestata.

AUTOIMMUUNISAIRAUDET

Autoimmuunisairaita koiria ei tule käyttää jalostukseen.

Autoimmuunisairaudet liittyvät yksilön puolustusmekanismeihin. Autoimmuunisairaus tuhoaa virheellisesti yksilön omia kudoksia ja siihen liittyy usein perinnöllinen alttius. Autoimmuunisairauksia on lukuisia. Koirien autoimmuunisairauksiin kuuluvat yleisimpinä allergiat, atopiat, kilpirauhasen vajaatoiminta, diabetes, Addisonin tauti, trombosytopenia, immuunivälitteinen hemolyyttinen anemia, reuman kaltaiset sairaudet, autoimmuuni aivokalvontulehdus ja erilaiset suolistosairaudet.

Kilpirauhasen vajaatoiminta = Hypotyreoosissa häiriö ei ole aivojen lähettämässä käskyssä, vaan kilpirauhasen tyroksiinin tuotannossa, jota se ei kykene valmistamaan tai sitä ei esiinny riittävästi. Oireisto voi olla hyvin monenlaista. Aineenvaihdunnan häiriöt näkyvät mm. alentuneena kylmän kestona ja lihomisena. Turkin laatu huononee ja kuivuu, eikä se vaihdu normaalisti. Sairauteen on olemassa lääkityshoito.

Addison = Lisämunaiskuoren tuhoutuminen tai toimimattomuus aiheuttaa vajaatoiminnan oireita eli Addisonin-taudin. Tautia todetaan nuorilla ja keski-ikäisillä (2-4 vuotiailla) koirilla, nartuilla uroksia enemmän. Yleisiä oireita ovat oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus, vatsakipu ja painon menetys. Addison sairaita koiria voi olla väsynyt ja haluton, myös tärinää, lihasheikkoutta ja lihaskipuja voi esiintyä. Sairauteen on olemassa lääkityshoito. Ei yleisesti esiintyvä sairaus.

MUITA SAIRAUKSIA

Pompen tauti on glykogeeniaineenvaihdunnan sairaus. Sairaus ilmenee mm. oksentamisena, lihasheikkoutena sekä huonona rasituksensietokykynä tai heikkona kasvuna. Sairauden kantajuuden voi selvittää geenitestauksella. Jotta koira sairastuisi, kantajuuden täytyy periytyä molemmilta vanhemmilta. Kantajaksi testattua koira suositellaan käytettävän jalostukseen vain terveeksi testatun kanssa.

Epilepsia = (kaatumatauti) on aivojen sähköisen toiminnon häiriö, joka ilmenee eriasteisina kohtauksina koirilla. Aidon epilepsian synty tapa ei ole täysin selvillä. Epileptiset kohtaukset voivat johtua myös muista sairauksista. Sairasta koira ei saa käyttää jalostukseen, mutta sen terveitä sukulaisia voi.

Kivesvika Kivesten epäonnistunut laskeutuminen kivespusseihin on kehityshäiriö, johon voi olla syynä liian suuri kives, liian kireä nivusrenkas tai liian lyhyt siemenjohdin tms. Kennelliiton sopimuksessa koiran kaupasta todetaan: Jos uroskoira todetaan myöhemmin joko eläinlääkärin todistuksella tai myyjän itsensä toimesta kivesvikaiseksi, myyjä palauttaa kolmasosan kauppahinnasta viimeistään silloin, kun koira täyttää vuoden tai jos vika todetaan tätä myöhemmin, 30 päivän kuluessa sen toteamisesta.

Napatyrä Normaalisti navan aukko sulkeutuu pian synnytyksen jälkeen. Joskus aukon sulkeutuminen voi hidastua esim. venytyksen tai tulehduksen seurauksena. Useimmiten napatyrä on harmiton pieni poimu joka ei vaadi leikkausta, mutta jos aukko on niin suuri että pussiin valuu suolistoa, vaatii hoito leikkauksen. Kasvattajalla on oikeus arvioida leikkauksen tarpeellisuus ja sopia leikkauksen ajankohta valitsemallaan eläinlääkärillä ja velvollisuus korvata leikkauskulut tarvittaessa.

DM Degeneratiiviseen myelopatia eli etenevä selkäydinrappeuma on perinnöllinen sairaus, johon on olemassa geenitesti. Koiralla, joka saa geenitestin tulokseksi terve (N/N) tai kantaja (N/DM) on käytännössä olematon riski sairastua selkäydinrappeumaan. Koiralla, joka saa testituloksen DM/DM eli sairausaltis, on merkittävästi suurentunut riski sairastua elinaikanaan DM:an.

Erään tutkimuksen mukaan noin 30% geenitestituloksen ”sairausaltis” saaneista koirista oli tutkimushetkellä oireettomia, loput ”sairausaltis”-tuloksen saaneet koirat sairastivat DM:aa. Testitulos ”sairausaltis” ei siis tarkoita, että koira varmuudella tulee oireilemaan elämänsä aikana, mutta sen riski sairastua degeneratiiviseen myelopatiaan on merkittävästi kohonnut.

Oireet muistuttavat vanhan koiran liikkumisvaikeuksia. Oireina ilmenee takapäähän heikkoutta, koordinaatiovaikeuksia ja lopulta halvaus. Tyypillisesti oireilu alkaa 8-14 vuotiaana ja tauti etenee nopeasti. Koira joudutaan usein lopettamaan noin vuoden kuluttua ensimmäisistä selkeistä oireista. Sairaus on koiralle tiedon mukaan kivuton.

Yleensä oireet alkavat takajalasta, jonka liikkeelle lähtö on hidasta, ja koira saattaa laahata jalkaa liikkeelle lähtiessä. Myöhemmin oireet ilmenevät toisessakin takajalassa ja saattavat edetä etujalkoihinkin. Ulostamisvaikeuksia voi esiintyä, koska koira ei pysty olemaan kyykyssä. Urokset jättävät jalan nostamatta virtsaamisen yhteydessä. Samanlaisia oireita voivat kuitenkin aiheuttaa muutkin sairaudet. On siis tärkeää selvittää oireiden syy, sillä moniin muihin sairauksiin on olemassa hoitokeinoja. Näitä syitä voivat olla mm. välilevyn pullistuma, infektiot, kasvaimet ja kystat.